

PRAWO KARNE MATERIALNE

Część ogólna i szczególna

redakcja naukowa Marek Bojarski

Marek Bojarski, Jacek Giezek, Zofia Sienkiewicz

SERIA AKADEMICKA

WYDANIE

8

PRAWO KARNE MATERIALNE

Część ogólna i szczególna

redakcja naukowa Marek Bojarski

Marek Bojarski, Jacek Giezek, Zofia Sienkiewicz

SERIA AKADEMICKA

Zamów książkę w księgarni internetowej

proinfo.pl
księgarnia internetowa

WYDANIE

8

Stan prawny na 1 września 2020 r.

Wydawca
Monika Pawłowska

Redaktor prowadzący
Kinga Zając

Opracowanie redakcyjne
Michał Dymiński

Projekt okładek serii
Wojtek Kwiecień-Janikowski, Przemek Dębowski

Poszczególne części podręcznika napisali:

Marek Bojarski – część IV

Jacek Giezek – części I i II

Zofia Sienkiewicz – część III

prawolubni

Ta książka jest wspólnym dziełem twórcy i wydawcy. Prosimy, byś przestrzegał przystępujących im praw. Książkę możesz udostępnić osobom bliskim lub osobiście znanym, ale nie publikuj jej w internecie. Jeśli cytujesz fragmenty, nie zmieniaj ich treści i koniecznie zaznacz, czyje to dzieło. A jeśli musisz skopiować część, rób to jedynie na użytek osobisty.

Szanujemy prawo i własność
Więcej na www.legalnakultura.pl
Polska Izba Książki

© Copyright by Wolters Kluwer Polska Sp. z o.o., 2020

ISBN 978-83-8223-673-6

8. wydanie

Dział Praw Autorskich
01-208 Warszawa, ul. Przyokopowa 33
tel. 22 535 82 19
e-mail: ksiazki@wolterskluwer.pl

księgarnia internetowa www.profinfo.pl

SPIS TREŚCI

Wykaz skrótów	23
---------------------	----

Część pierwsza WIADOMOŚCI WSTĘPNE. NAUKA O USTAWIE KARNEJ

Rozdział I

Pojęcie i funkcje prawa karnego	29
1. Definicja prawa karnego	29
2. Funkcje prawa karnego	30
Literatura uzupełniająca	34

Rozdział II

Prawo karne oraz jego miejsce w systemie nauk penalnych	35
1. Prawo karne materialne a inne skodyfikowane dyscypliny prawa karnego	35
2. Nauka prawa karnego a nauki z nią powiązane	37
3. Rozwój nauki prawa karnego – rys historyczny	38
Literatura uzupełniająca	41

Rozdział III

Podstawowe zasady prawa karnego	43
1. Uwagi wprowadzające	43
2. <i>Nullum crimen sine lege</i>	44
3. <i>Nullum crimen sine periculo sociali</i>	46
4. <i>Nullum crimen sine culpa</i>	47
5. <i>Nulla poena sine lege</i>	49
6. <i>Lex retro non agit</i>	49
7. Zasada humanitaryzmu	51
Literatura uzupełniająca	52

Rozdział IV

Źródła prawa karnego	55
1. Uwagi wprowadzające	55
2. Konstytucja oraz akty prawa międzynarodowego jako źródła prawa karnego.....	56
3. Ustawa karna i jej struktura.....	58
4. Pozakodeksowe prawo karne.....	59
Literatura uzupełniająca.....	60

Rozdział V

Struktura przepisu (normy) prawa karnego	61
1. Przepis a norma prawa karnego	61
2. Przepis typizujący czyn zabroniony i jego struktura	62
2.1. Uwagi wprowadzające	62
2.2. Rodzaje dyspozycji	63
2.3. Rodzaje sankcji	66
3. Normy sankcjonowane i sankcjonujące.....	67
4. Wykładnia przepisów prawa karnego	69
Literatura uzupełniająca.....	71

Rozdział VI

Zasady obowiązywania ustawy karnej	73
1. Obowiązywanie ustawy karnej w czasie	73
1.1. Temporalne granice obowiązywania ustawy	73
1.2. Czas popełnienia przestępstwa a zasada <i>lex retro non agit</i>	74
1.3. Kolizja ustaw w czasie.....	75
2. Obowiązywanie ustawy karnej w przestrzeni.....	79
2.1. Miejsce popełnienia czynu zabronionego.....	79
2.2. Obowiązywanie ustawy karnej za przestępstwa popełnione na terytorium Polski	80
2.3. Obowiązywanie polskiej ustawy karnej za przestępstwa popełnione za granicą.....	81
Literatura uzupełniająca.....	83

Część druga**NAUKA O PRZESTĘPSTWIE****Rozdział VII**

Pojęcie przestępstwa i jego struktura	87
1. Definicja przestępstwa	87
2. Przestępstwo jako czyn człowieka	88
3. Materialna cecha przestępstwa.....	94

4. Przepięstwo jako czyn zabroniony.....	97
5. Przepięstwo jako czyn zawiniony	98
Literatura uzupełniajaca.....	101

Rozdział VIII

Przedmiot prawnokarnej ochrony.....	103
1. Pojęcie dobra prawnego.....	103
2. Ochrona dobra prawnego przed jego naruszeniem oraz narażeniem na niebezpieczeństwo.....	104
3. Społeczna szkodliwość jako cecha zachowań godzących w dobra chronione prawem.....	108
Literatura uzupełniajaca.....	110

Rozdział IX

Typizacja przestępstw oraz jej elementy.....	111
1. Podmiot przestępstwa.....	111
1.1. Uwagi wprowadzające	111
1.2. Wiek sprawcy jako przesłanka odpowiedzialności karnej.....	113
1.3. Podział przestępstw ze względu na podmiot	115
2. Znamiona strony przedmiotowej.....	117
2.1. Charakterystyka zachowania sprawcy	117
2.2. Okoliczności modalne typu czynu zabronionego	118
2.3. Skutek jako znamię strony przedmiotowej.....	119
2.4. Związek przyczynowy oraz koncepcje jego ujmowania w prawie karnym.....	121
2.5. Zaniechanie jako postać czynu zabronionego	126
2.6. Problematyka obiektywnego przypisania.....	128
3. Znamiona strony podmiotowej.....	136
3.1. Uwagi wprowadzające	136
3.2. Umysłność i nieumysłność czynu zabronionego.....	138
3.3. Umysłny czyn zabroniony.....	139
3.3.1. Zamiar bezpośredni (<i>dolus directus</i>).....	140
3.3.2. Zamiar ewentualny (<i>dolus eventualis</i>).....	142
3.4. Nieumysłny czyn zabroniony	146
3.4.1. Brak zamiaru	146
3.4.2. Niezachowanie wymaganej ostrożności.....	148
3.4.3. Związek między nieostrożnością a realizacją znamion typu.....	151
3.4.4. Przewidywalność popełnienia czynu zabronionego	153
3.5. Kombinacja strony podmiotowej.....	159
4. Podstawowe i zmodyfikowane typy przestępstw.....	160
4.1. Uwagi wprowadzające	160
4.2. Znamiona typu podstawowego	161

4.3. Znamiona tworzące typ zmodyfikowany	161
Literatura uzupełniająca.....	163

Rozdział X

Bezprawność czynu oraz okoliczności ją wyłączające	167
1. Pojęcie bezprawności	167
2. Okoliczności wyłączające bezprawność (kontratypy)	169
2.1. Uwagi wprowadzające	169
2.2. Obrona konieczna	172
2.2.1. Funkcja obrony koniecznej i jej struktura	172
2.2.2. Przekroczenie granic obrony koniecznej	178
2.2.3. Ochrona osoby działającej w interwencyjnej obronie koniecznej	184
2.3. Stan wyższej konieczności jako kontratyp	187
2.3.1. Dwie funkcje stanu wyższej konieczności	187
2.3.2. Kolidzja dóbr oraz kryteria jej rozwiązywania	188
2.3.3. Niebezpieczeństwo grożące dobru prawnemu	190
2.3.4. Zasady poświęcania kolidującego dobra	191
2.4. Dozwolone ryzyko nowatorskie	193
2.4.1. Dawne i nowe ujęcie dozwolonego ryzyka nowatorskiego	193
2.4.2. Przeprowadzenie eksperymentu jako przesłanka dopuszczalności ryzyka	196
2.4.3. Eksperyment medyczny	197
2.5. Kontratypy części szczególnej Kodeksu karnego	199
2.5.1. Dozwolona krytyka (art. 213 k.k.)	199
2.5.2. Niezawiadomienie o przestępstwie (art. 240 § 2 k.k.)	199
2.5.3. Odmowa wykonania rozkazu (art. 344 k.k.)	200
2.6. Kontratypy pozaustawowe	201
2.6.1. Zgoda pokrzywdzonego (dysponenta dobra prawnego)	202
2.6.2. Karcenie w celach wychowawczych	204
2.6.3. Dozwolone ryzyko sportowe	205
2.6.4. Dozwolony zabieg medyczny o charakterze nieleczniczym	207
Literatura uzupełniająca.....	209

Rozdział XI

Wina oraz okoliczności ją wyłączające	211
1. Teorie winy we współczesnej dogmatyce prawa karnego	211
1.1. Teorie psychologiczne	211
1.2. Teorie normatywne	213
1.3. W poszukiwaniu nowych teorii winy	215
2. Okoliczności wyłączające lub umniejszające winę	216
2.1. Uwagi wprowadzające	216

2.2. Stan wyższej konieczności wyłączający winę.....	217
2.3. Błąd sprawcy a wyłączenie winy	218
2.3.1. Dwie postacie błędu co do ustawowych znamion oraz ich funkcje.....	220
2.3.2. Błąd co do ustawowych znamion a strona podmiotowa czynu zabronionego	222
2.3.3. Błąd co do znamion wyrażających klauzule normatywne.....	227
2.3.4. Błąd co do znamienia tworzącego typ zmodyfikowany	228
2.4. Błąd co do kontratywu	234
2.5. Błąd co do okoliczności wyłączającej winę.....	237
2.6. Błąd co do prawa.....	238
2.6.1. Błąd co do prawa a zasada <i>ignorantia iuris nocet</i>	238
2.6.2. Obiektywna oraz subiektywna rozpoznawalność bezprawności	239
2.6.3. Pierwotna oraz wtórna nieświadomość bezprawności	240
2.6.4. Usprawiedliwiona nieświadomość bezprawności.....	242
2.7. Niepoczytalność	243
2.7.1. Geneza niepoczytalności oraz jej konsekwencje.....	244
2.7.2. Ograniczona poczytalność.....	245
2.7.3. Wprawienie się w stan niepoczytalności a zasada winy	246
2.8. Nieletniość.....	248
Literatura uzupełniająca.....	249

Rozdział XII

Etapy realizacji przestępstwa (formy stadialne)	251
1. Uwagi wstępne	251
2. Dokonanie	252
3. Usiłowanie	253
3.1. Znamiona usiłowania i jego konsekwencje	253
3.2. Usiłowanie udolne i nieudolne.....	257
3.3. Usiłowanie ukończone i nieukończone.....	261
3.4. Usiłowanie a narażenie na niebezpieczeństwo	265
4. Przygotowanie.....	267
4.1. Istota oraz znamiona przygotowania	267
4.2. Przygotowanie a elementy przestępnego współdziałania	269
4.3. Karalność przygotowania.....	270
Literatura uzupełniająca.....	272

Rozdział XIII

Formy współdziałania przestępnego	275
1. Uwagi wprowadzające	275
2. Tak zwane sprawcze formy popełnienia czynu zabronionego.....	278

2.1. Sprawstwo.....	278
2.2. Współsprawstwo.....	279
2.3. Sprawstwo kierownicze	284
2.4. Sprawstwo polecające.....	285
3. Tak zwane niesprawcze formy popełnienia czynu zabronionego	288
3.1. Podżeganie.....	288
3.2. Pomocnictwo	292
3.3. Podżeganie i pomocnictwo a zagadnienia strony podmiotowej.....	295
4. Indywidualizacja odpowiedzialności osób uczestniczących w popełnieniu przestępstwa.....	297
4.1. Uwagi wprowadzające	297
4.2. Indywidualizacja odpowiedzialności a okoliczności osobiste.....	299
4.3. Współdziałanie przy przestępstwach indywidualnych	303
5. Czynny żal współdziałającego	306
Literatura uzupełniająca.....	307

Rozdział XIV

Zbieg przepisów ustawy oraz zbieg przestępstw	311
1. Pojęcie jedności i wielości czynów	311
1.1. Ten sam czyn jako podstawa jednego przestępstwa.....	311
1.2. Kryteria jedności i wielości czynów	311
1.3. Jeden czyn a wielość zachowań – konstrukcja czynu ciągłego.....	314
1.3.1. Uwagi wprowadzające.....	314
1.3.2. Krótkie odstępy czasu	317
1.3.3. Powzięty z góry zamiar	319
1.3.4. Konsekwencje prawne konstrukcji czynu ciągłego	320
2. Zbieg przepisów oraz jego postacie.....	323
2.1. Uwagi wprowadzające	323
2.2. Rzeczywisty zbieg przepisów.....	324
2.2.1. Zbieg podlegający uwzględnieniu (zbieg właściwy)	324
2.2.2. Zbieg pomijalny (zbieg niewłaściwy).....	326
2.3. Pozorny zbieg przepisów	328
3. Zbieg przestępstw oraz jego postacie.....	329
3.1. Właściwy zbieg przestępstw	330
3.1.1. Realny zbieg przestępstw	330
3.1.2. Ciąg przestępstw	333
3.2. Niewłaściwy zbieg przestępstw (tzw. zbieg pozorny).....	335
Literatura uzupełniająca.....	336

Część trzecia

NAUKA O KARZE, ŚRODKACH KARNYCH I ZASADACH WYMIARU

Rozdział XV

Pojęcie oraz cele kary kryminalnej	341
1. Pojęcie kary.....	341
2. Racjonalizacja i teorie kary.....	343
3. Cele i funkcje kary.....	347
Literatura uzupełniająca.....	351

Rozdział XVI

Kary	353
1. Ogólna charakterystyka katalogu kar.....	353
2. Kara grzywny.....	355
3. Kara ograniczenia wolności.....	361
4. Kara pozbawienia wolności.....	366
5. Sekwencja kar – art. 37b k.k. (kara pozbawienia wolności i kara ograniczenia wolności).....	370
6. Kara 25 lat pozbawienia wolności.....	371
7. Kara dożywotniego pozbawienia wolności.....	372
Literatura uzupełniająca.....	374

Rozdział XVII

Środki karne	377
1. Uwagi ogólne.....	377
2. Pozbawienie praw publicznych.....	381
3. Zakaz zajmowania określonego stanowiska, wykonywania określonego zawodu lub prowadzenia określonej działalności gospodarczej.....	383
4. Zakaz prowadzenia działalności związanej z wychowaniem, leczeniem, edukacją małoletnich lub opieką nad nimi.....	385
5. Zakaz przebywania w określonych środowiskach lub miejscach, zakaz kontaktowania się z określonymi osobami, zakaz zbliżania się do określonych osób lub zakaz opuszczania określonego miejsca pobytu bez zgody sądu.....	386
6. Zakaz wstępu na imprezę masową.....	387
7. Zakaz wstępu do ośrodków gier i uczestnictwa w grach hazardowych.....	389
8. Nakaz okresowego opuszczenia lokalu zajmowanego wspólnie z pokrzywdzonym.....	389
9. Zakaz prowadzenia pojazdów.....	390
10. Świadczenia pieniężne.....	393
11. Podanie wyroku do publicznej wiadomości.....	395
Literatura uzupełniająca.....	396

Rozdział XVIII

Przepadek i środki kompensacyjne	399
1. Uwagi ogólne.....	399
2. Przepadek.....	399
2.1. Uwagi ogólne.....	399
2.2. Przepadek przedmiotów.....	401
2.3. Przepadek korzyści majątkowej.....	405
3. Obowiązek naprawienia szkody i zadośćuczynienie za doznaną krzywdę....	408
4. Nawiązka.....	410
Literatura uzupełniająca.....	413

Rozdział XIX

Środki związane z poddaniem sprawcy próbie	415
1. Pojęcie i systemy probacji.....	415
2. Warunkowe umorzenie postępowania.....	417
2.1. Uwagi wstępne.....	417
2.2. Przesłanki stosowania.....	418
2.3. Okres, obowiązki i skutki przebiegu próby.....	421
3. Warunkowe zawieszenie wykonania kary.....	423
3.1. Uwagi wstępne.....	423
3.2. Przesłanki stosowania.....	425
3.3. Okres próby i obowiązki okresu próby.....	426
3.4. Grzywna.....	429
3.5. Skutki przebiegu okresu próby.....	430
3.6. Probacyjna zamiana kary pozbawienia wolności.....	431
4. Warunkowe przedterminowe zwolnienie.....	433
4.1. Uwagi wstępne.....	433
4.2. Przesłanki stosowania.....	434
4.3. Okres próby, obowiązek okresu próby i skutki jej przebiegu.....	435
4.4. Skrócenie wykonywania kary ograniczenia wolności i środków karnych.....	437
Literatura uzupełniająca.....	439

Rozdział XX

Wymiar kary	441
1. Sądowy a ustawowy wymiar kary.....	441
2. Zasady wymiaru kary.....	442
2.1. Zasada względnej swobody sądu.....	443
2.2. Zasada humanitaryzmu i indywidualizacji kary.....	443
2.3. Zasada zaliczania rzeczywistego pozbawienia wolności na poczet orzeczonych kar.....	444
2.4. Zasada oznaczoności kar i środków karnych.....	445

3. Ogólne dyrektywy wymiaru kary.....	445
3.1. Uwagi wstępne	445
3.2. Dyrektywa stopnia winy	447
3.3. Dyrektywa stopnia społecznej szkodliwości czynu	448
3.4. Dyrektywa prewencji szczególnej	449
3.5. Dyrektywa pozytywnej prewencji ogólnej	450
3.6. Kwestia priorytetów dyrektyw	451
3.7. Okoliczności wpływające na wymiar kary i środka karnego	452
4. Dyrektywy szczególne	454
4.1. Dyrektywy wymiaru kary względem nieletnich i młodocianych	454
4.2. Dyrektywy dotyczące określonego rodzaju kar i środków karnych.....	455
4.3. Dyrektywy preferencji kar nieizolacyjnych i środków karnych.....	456
Literatura uzupełniająca.....	457

Rozdział XXI

Nadzwyczajne złagodzenie i nadzwyczajne zaostrzenie kary	459
1. Nadzwyczajne złagodzenie kary	459
1.1. Uwagi wstępne	459
1.2. Fakultatywne nadzwyczajne złagodzenie kary.....	460
1.3. Obligatoryjne nadzwyczajne złagodzenie kary.....	462
1.4. Sposób nadzwyczajnego złagodzenia	464
2. Nadzwyczajne obostrzenie kary.....	465
2.1. Uwagi wstępne	465
2.2. Recydywa i jej rodzaje.....	467
2.2.1. Pojęcie recydywy.....	467
2.2.2. Recydywa szczególna podstawowa	468
2.2.3. Recydywa szczególna wielokrotna	470
2.3. Inne przypadki nadzwyczajnego obostrzenia kary.....	471
2.3.1. Przestępstwo jako stałe źródło dochodu lub o charakterze zorganizowanym bądź terrorystycznym (art. 65 k.k.)	471
2.3.2. Ciąg przestępstw	474
2.3.3. Niektóre przypadki przestępstw komunikacyjnych.....	474
2.3.4. Chuligański charakter występku.....	475
2.3.5. Czyn ciągły	476
3. Zbieg podstaw nadzwyczajnego wymiaru kary.....	476
Literatura uzupełniająca.....	477

Rozdział XXII

Uchylenie karalności i darowanie kary. Zatarcie skazania.....	479
1. Okoliczności uchylające karalność i darowanie kary – uwagi wstępne	479
2. Przedawnienie.....	482
2.1. Istota i uzasadnienie przedawnienia	482

2.2. Przedawnienie karalności	483
2.3. Przedawnienie wykonania kary	485
2.4. Spoczywanie biegu przedawnienia	486
2.5. Wyłączenie biegu przedawnienia	487
3. Abolicja, amnestia	489
4. Ułaskawienie	490
5. Zatarcie skazania	492
5.1. Istota zatarcia skazania	492
5.2. Tryby zatarcia skazania	493
5.3. Zbiegi skazań	494
Literatura uzupełniająca	494

Rozdział XXIII

Środki zabezpieczające	497
1. Uwagi wstępne	497
2. Rodzaje środków zabezpieczających przewidziane w Kodeksie karnym...	499
3. Zasady stosowania środków zabezpieczających	502
Literatura uzupełniająca	506

Rozdział XXIV

Zasady traktowania i środki stosowane wobec nieletnich	507
1. Kształtowanie się zasad traktowania nieletnich	507
2. Podstawy stosowania środków wychowawczych i opiekuńczych	509
2.1. Demoralizacja	510
2.2. Czyn karalny	511
3. Środki stosowane wobec nieletnich	512
3.1. Środki wychowawcze	512
3.2. Środki poprawcze	514
3.3. Odpowiedzialność karna nieletnich	516
Literatura uzupełniająca	519

Część czwarta

ZAKRES PENALIZACJI CZĘŚCI SZCZEGÓLNEJ KODEKSU KARNEGO

Uwagi wprowadzające	523
----------------------------------	------------

Rozdział XXV

Przestępstwa przeciwko pokojowi, ludzkości oraz przestępstwa wojenne	525
1. Uwagi ogólne	525
2. Wszczęcie wojny	525
3. Eksterminacja	526
4. Udział w masowym zamachu na ludność	526

5. Przemoc wobec grupy osób	527
6. Stosowanie środków masowej zagłady	529
7. Wytwarzanie środka masowej zagłady	529
8. Atak na obiekt niebroniony.....	530
9. Zabójstwo wojenne.....	530
10. Przepięne naruszenie prawa międzynarodowego.....	531
11. Niszczenie dóbr kultury	531
12. Bezprawne używanie znaku Czerwonego Krzyża.....	532
13. Nawoływanie do popełnienia przestępstw z rozdziału XVI Kodeksu karnego	533
14. Dopuszczenie do popełnienia niektórych przestępstw z rozdziału XVI Kodeksu karnego	534
Literatura uzupełniająca	534

Rozdział XXVI

Przestępstwa przeciwko Rzeczypospolitej Polskiej.....	535
1. Uwagi ogólne.....	535
2. Zamach stanu.....	535
3. Przemoc wobec konstytucyjnego organu państwa	536
4. Zdrada dyplomatyczna	537
5. Szpiegostwo	538
6. Dezinformacja wywiadowcza.....	538
7. Znieważenie Narodu.....	539
8. Zamach na Prezydenta RP	539
9. Czynna napaść na Prezydenta RP.....	540
10. Czynna napaść na przedstawiciela obcego państwa	540
11. Publiczne znieważenie godła	541
Literatura uzupełniająca	542

Rozdział XXVII

Przestępstwa przeciwko obronności.....	545
1. Uwagi ogólne.....	545
2. Zamach terrorystyczny.....	545
3. Podjęcie służby w obcym wojsku	546
4. Prowadzenie zaciągu.....	546
5. Uchylanie się od służby wojskowej	547
6. Niezgłoszenie się do poboru	548
7. Uchylanie się od pełnienia służby zastępczej.....	548
Literatura uzupełniająca.....	549

Rozdział XXVIII

Przestępstwa przeciwko życiu i zdrowiu.....	551
1. Uwagi ogólne.....	551
2. Zabójstwo.....	551
3. Dzieciobójstwo.....	560
4. Eutanazja.....	562
5. Namowa do samobójstwa.....	563
6. Przerwanie ciąży.....	565
7. Przerwanie ciąży bez zgody.....	567
8. Nieumyślne spowodowanie śmierci.....	567
9. Ciężkie uszkodzenie ciała.....	569
10. Uszkodzenie ciała.....	573
11. Uszkodzenie ciała dziecka poczętego.....	574
12. Bójka i pobicie.....	575
13. Użycie w bójce niebezpiecznego narzędzia.....	580
14. Narażenie na niebezpieczeństwo.....	581
15. Narażenie na zarażenie.....	583
16. Nieudzielenie pomocy.....	584
Literatura uzupełniająca.....	586

Rozdział XXIX

Przestępstwa przeciwko bezpieczeństwu powszechnemu.....	591
1. Uwagi ogólne.....	591
2. Sprowadzenie niebezpiecznego zdarzenia.....	591
3. Sprowadzenie bezpośredniego niebezpieczeństwa.....	595
4. Sprowadzenie niebezpieczeństwa dla życia.....	596
5. Finansowanie przestępstw o charakterze terrorystycznym.....	598
6. Piractwo.....	600
7. Umieszczenie na statku niebezpiecznego urządzenia.....	601
8. Uzbrojenie statku w celu dokonania rabunku.....	601
9. Wyrób niebezpiecznych środków.....	602
Literatura uzupełniająca.....	602

Rozdział XXX

Przestępstwa przeciwko bezpieczeństwu w komunikacji.....	605
1. Uwagi ogólne.....	605
2. Katastrofa.....	605
3. Sprowadzenie niebezpieczeństwa katastrofy.....	607
4. Wypadek w komunikacji.....	609
5. Prowadzenie pojazdu w stanie nietrzeźwości.....	614
6. Dopuszczenie do ruchu niebezpiecznego pojazdu.....	615
7. Niezapewnienie bezpieczeństwa ruchu pojazdów mechanicznych.....	616

8. Prowadzenie pojazdu po cofnięciu uprawnień	616
Literatura uzupełniająca.....	618

Rozdział XXXI

Przestępstwa przeciwko środowisku	621
1. Uwagi ogólne.....	621
2. Powodowanie zniszczeń w przyrodzie	621
3. Zanieczyszczenie środowiska	622
4. Składowanie odpadów	623
5. Niewłaściwe postępowanie z materiałami promieniotwórczymi.....	624
6. Nienależyte utrzymanie urządzeń zabezpieczających.....	624
7. Uszkodzanie terenu	625
8. Działalność zagrażająca środowisku	626
Literatura uzupełniająca.....	626

Rozdział XXXII

Przestępstwa przeciwko wolności	629
1. Uwagi ogólne.....	629
2. Pozbawienie wolności	629
3. Dopuszczenie się handlu ludźmi.....	632
4. Groźba karalna.....	633
5. Uporczywe nękanie, stalking.....	634
6. Zmuszenie do określonego zachowania.....	637
7. Utrwalanie wizerunku nagiej osoby.....	638
8. Wykonanie zabiegu leczniczego bez zgody pacjenta.....	639
9. Naruszenie miru domowego.....	642
Literatura uzupełniająca.....	644

Rozdział XXXIII

Przestępstwa przeciwko wolności sumienia i wyznania	647
1. Uwagi ogólne.....	647
2. Ograniczenie w prawach wyznaniowych.....	647
3. Złośliwe przeszkadzanie w wykonywaniu aktów religijnych	648
4. Obraza uczuć religijnych	649
Literatura uzupełniająca.....	650

Rozdział XXXIV

Przestępstwa przeciwko wolności seksualnej i obyczajności.....	651
1. Uwagi ogólne.....	651
2. Zgwałcenie.....	651
3. Doprowadzenie do obcowania z osobą bezradną.....	654
4. Wykorzystanie seksualne	655

5. Seksualne wykorzystanie małoletniego	657
6. Propozycja spotkania i obcowania płciowego z małoletnim	658
7. Propagowanie zachowań o charakterze pedofilskim	659
8. Kazirodztwo	659
9. Publiczne prezentowanie treści pornograficznych	660
10. Zmuszanie do uprawiania prostytucji.....	662
11. Stręczycielstwo, kuplerstwo i sutenerstwo	663
Literatura uzupełniająca	663

Rozdział XXXV

Przestępstwa przeciwko rodzinie i opiece	667
1. Uwagi ogólne.....	667
2. Bigamia	667
3. Znęcanie się	667
4. Rozpijanie małoletniego	669
5. Niealimentacja	670
6. Porzucenie osoby	672
7. Urowadzenie	674
8. Nielegalna adopcja.....	675
Literatura uzupełniająca.....	676

Rozdział XXXVI

Przestępstwa przeciwko czci i nietykalności cielesnej.....	679
1. Uwagi ogólne.....	679
2. Zniesławienie.....	679
3. Zniewaga.....	684
4. Naruszenie nietykalności cielesnej	686
Literatura uzupełniająca.....	687

Rozdział XXXVII

Przestępstwa przeciwko prawom osób wykonujących pracę zarobkową.....	689
1. Uwagi ogólne.....	689
2. Naruszenie praw pracowniczych.....	689
3. Naruszenie przepisów o ubezpieczeniu społecznym	692
4. Niedopełnienie obowiązków z zakresu bhp	693
5. Niezawiadomienie o wypadku przy pracy.....	694
Literatura uzupełniająca.....	695

Rozdział XXXVIII

Przestępstwa przeciwko działalności instytucji państwowych oraz samorządu terytorialnego	699
1. Uwagi ogólne.....	699

2. Naruszenie nietykalności cielesnej funkcjonariusza	699
3. Czynna napaść na funkcjonariusza publicznego.....	701
4. Wywieranie wpływu na czynności urzędowe.....	703
5. Utrudnianie przeprowadzenia kontroli w zakresie ochrony środowiska i inspekcji pracy	703
6. Znieważenie funkcjonariusza.....	705
7. Podanie się za funkcjonariusza publicznego	706
8. Łapownictwo.....	707
9. Przekupstwo	710
10. Płatna protekcja bierna	711
11. Płatna protekcja czynna.....	712
12. Przekroczenie uprawnień przez funkcjonariusza	712
Literatura uzupełniająca	717

Rozdział XXXIX

Przestępstwa przeciwko wymiarowi sprawiedliwości	721
1. Uwagi ogólne.....	721
2. Przemoc i groźba bezprawna.....	721
3. Fałszywe zeznania	722
4. Fałszywe oskarżenie.....	724
5. Tworzenie fałszywych dowodów dla podjęcia ścigania o przestępstwo.....	724
6. Zatajenie dowodów niewinności osoby podejrzanej.....	725
7. Fałszywe zawiadomienie o przestępstwie	725
8. Poplecznictwo	726
9. Niezawiadomienie o usiłowaniu popełnienia przestępstwa	727
10. Publiczne rozpowszechnianie wiadomości z postępowania przygotowawczego.....	728
11. Samowolne uwolnienie się osoby pozbawionej wolności	729
12. Bezprawne uwolnienie osoby pozbawionej wolności.....	730
13. Niestosowanie się do orzeczonego przez sąd zakazu	730
14. Użycie przemocy wobec świadka.....	731
15. Wymuszenie zeznań	732
16. Znęcanie się nad osobą pozbawioną wolności	733
Literatura uzupełniająca	733

Rozdział XL

Przestępstwa przeciwko wyborom i referendum	737
1. Uwagi ogólne.....	737
2. Naruszenie prawa związane z wyborami.....	737
3. Użycie przemocy w związku z wyborami.....	738
4. Użycie przemocy wobec osoby głosującej.....	739
5. Łapownictwo wyborcze.....	739

6. Naruszenie przepisów o tajności głosowania.....	740
Literatura uzupełniająca.....	740

Rozdział XLI

Przestępstwa przeciwko porządkowi publicznemu.....	741
1. Uwagi ogólne.....	741
2. Wzięcie zakładnika	741
3. Branie udziału w zbiegowisku publicznym	743
4. Publiczne nawoływanie do popełnienia przestępstwa.....	744
5. Publiczne propagowanie faszyzmu	744
6. Publiczne znieważenie grupy ludności	745
7. Branie udziału w zorganizowanej grupie przestępczej.....	746
8. Udaremnienie przeprowadzenia zebrania.....	750
9. Znieważenie pomnika	751
10. Profanacja zwłok.....	752
11. Bezprawny wyrób broni palnej	753
12. Bezprawne przekroczenie granicy	754
13. Ułatwianie pobytu na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej.....	754
Literatura uzupełniająca	754

Rozdział XLII

Przestępstwa przeciwko ochronie informacji.....	757
1. Uwagi ogólne.....	757
2. Ujawnienie lub wykorzystanie informacji o klauzuli „tajne” lub „ściśle tajne”	757
3. Ujawnienie informacji	758
4. Naruszenie tajemnicy korespondencji	760
5. Niszczenie zapisu istotnej informacji	762
6. Niszczenie danych informatycznych.....	763
7. Niszczenie danych informatycznych o szczególnym znaczeniu	763
8. Zakłócenie systemu komputerowego	764
9. Umożliwienie włamania się do systemu komputerowego.....	764
Literatura uzupełniająca.....	765

Rozdział XLIII

Przestępstwa przeciwko wiarygodności dokumentów	767
1. Uwagi ogólne.....	767
2. Materialny fałsz dokumentu.....	767
3. Fałszowanie faktur	771
4. Fałsz intelektualny.....	771
5. Podanie w fakturze nieprawdziwych danych.....	772
6. Wyłudzenie poświadczenia nieprawdy	772

7. Użycie dokumentu poświadczającego nieprawdę.....	773
8. Zbycie dokumentu stwierdzającego tożsamość.....	774
9. Posługiwanie się cudzym dokumentem stwierdzającym tożsamość	775
10. Niszczenie dokumentu	776
11. Niszczenie znaków granicznych.....	776
12. Fałszowanie faktur ze znaczną kwotą należności.....	777
Literatura uzupełniająca	777

Rozdział XLIV

Przestępstwa przeciwko mieniu	781
1. Uwagi ogólne.....	781
2. Kradzież	781
3. Kradzież z włamaniem	783
4. Rozbój.....	784
5. Kradzież rozbójnicza.....	788
6. Wymuszenie rozbójnicze.....	789
7. Przywłaszczenie.....	790
8. Uruchomienie na cudzy rachunek impulsów telefonicznych	792
9. Oszustwo.....	793
10. Oszustwo komputerowe	795
11. Uszkodzenie cudzej rzeczy	796
12. Krótkotrwały zabór pojazdu mechanicznego	796
13. Wyrąb drzewa w lesie.....	797
14. Paserstwo	798
Literatura uzupełniająca	799

Rozdział XLV

Przestępstwa przeciwko obrotowi gospodarczemu.....	803
1. Uwagi ogólne.....	803
2. Nadużycie zaufania	804
3. Przyjęcie korzyści w zamian za zachowanie mogące wyrządzić szkodę	808
4. Oszustwo gospodarcze.....	811
5. Oszustwo ubezpieczeniowe.....	814
6. Pranie brudnych pieniędzy	816
7. Udaremnienie zaspokojenia wierzyciela.....	819
8. Wykorzystywanie prawa w celu pokrzywdzenia wierzycieli.....	823
9. Faworyzowanie jednego z wierzycieli.....	825
10. Nieprowadzenie dokumentacji działalności gospodarczej	828
11. Lichwa	829
12. Udaremnienie przetargu	832
13. Fałszowanie znaków identyfikacyjnych.....	835

14. Ingerencja we wskazania licznika przebiegu w pojeździe mechanicznym.....	836
Literatura uzupełniająca	836

Rozdział XLVI

Przestępstwa przeciwko obrotowi pieniędzmi i papierami wartościowymi...	843
1. Uwagi ogólne.....	843
2. Fałszowanie pieniędzy	843
3. Rozpowszechnianie nieprawdziwych informacji	847
4. Puszczanie w obieg fałszywego pieniądza	847
5. Fałszowanie znaku wartościowego	848
6. Fałszowanie znaku urzędowego	848
7. Fałszowanie narzędzi pomiarowych	849
Literatura uzupełniająca.....	849
Skorowidz	851

Część pierwsza

**WIADOMOŚCI WSTĘPNE.
NAUKA O USTAWIE KARNEJ**

POJĘCIE I FUNKCJE PRAWA KARNEGO

1. Definicja prawa karnego

Prawo karne stanowi część obowiązującego w Polsce porządku prawnego, czyli tzw. systemu prawa. Odwołując się do kryterium czysto formalnego, można by system prawa określić jako zbiór norm obowiązujących w określonym państwie oraz w określonym czasie (J. Wróblewski [w:] W. Lang, J. Wróblewski, S. Zawadzki, *Teoria państwa i prawa*, Warszawa 1979, s. 350). W języku prawniczym termin „system” bardzo często odnoszony jest jednak również do różnego rodzaju grup przepisów tworzących poszczególne gałęzie prawa. Mówi się zatem o „systemie prawa cywilnego” lub „systemie prawa karnego”, co w wypowiedziach teoretyków bywa niekiedy z różnych powodów krytykowane (J. Nowacki, Z. Tobor, *Wstęp do prawoznawstwa*, Kraków 2002, s. 126). 1

Nawet jeśli jednak prawo karne, podobnie zresztą jak każdą inną gałąź prawa (np. cywilnego lub administracyjnego), ujmować będziemy także w kategoriach systemowych, to jednocześnie dostrzegać musimy pewne cechy swoiste, pozwalające na odróżnienie tak wyodrębnionej gałęzi od innych dziedzin prawa składających się na ów system. 2

 Jedną z podstawowych swoistości, wyeksponowanych nawet w samej nazwie tej dyscypliny, jest kara rozumiana nie tylko jako określonego rodzaju dolegliwość będąca reakcją na antyspołeczne (zabronione przez prawo) zachowanie, ale także jako instrument, który przez władzę państwową wykorzystywany jest do walki z przestępczością. Prawo karne spełnia zatem rolę szczególną, chroniąc państwo oraz stosunki społeczne, przede wszystkim zaś prawa i wolności człowieka, przed najpoważniejszymi na nie zamachami (A. Marek, *Prawo karne*, Warszawa 2005, s. 5), posługując się właściwymi dla tej gałęzi prawa środkami przymusu. Podejmując próbę zdefiniowania prawa karnego z perspektywy jednej z podstawowych jego **funkcji** oraz instrumentów umożliwiających jej realizację, moglibyśmy powiedzieć, że **prawo karne jest to zespół norm służący do zwalczania czynów zwanych przestępstwami za pomocą kar** (środków karnych) oraz – co już w tym miejscu warto podkreślić – **tzw. środków zabezpieczających**. Coraz

wyraźniej eksponowana jest również funkcja naprawcza, czego odzwierciedleniem są m.in. przewidziane w Kodeksie karnym środki kompensacyjne.

 Z innej nieco perspektywy prawo karne można by także ujmować jako prawo karania, którego głównym elementem są normy sankcjonujące, nakładające na organy państwowe **obowiązek stosowania kar wobec tych, którzy dopuścili się zabronionego zachowania, stanowiącego w świetle norm tego prawa przestępstwo**. Aby przedstawiany tutaj punkt widzenia szerzej uzasadnić, należy zacząć od spostrzeżenia, że w rozważaniach teoretycznych prawo definiowane jest jako zbiór norm, z których wynika powinność określonego zachowania, przy czym powinność ta rozumiana jest na tyle szeroko, aby obejmować nakazy, zakazy, dozwolenia i uprawnienia.

- 3 Wyodrębniając z tak rozumianego zbioru normy tworzące prawo karne, natrafiamy od razu na dwa centralne pojęcia, a mianowicie – pojęcie **przestępstwa i kary**. Dostrzegając korelacje zachodzące między tymi pojęciami, moglibyśmy zbudować normę o następującej treści, dość dobrze oddającą istotę prawa karnego: „nie popełniaj przestępstwa będącego opisanym ustawowo zabronionym zachowaniem, jeśli się go bowiem dopuścisz, to organ władzy państwowej (władzy sądowniczej) będzie musiał zastosować wobec ciebie przewidzianą prawem sankcję karną”. Próbuując zdefiniować prawo karne poprzez pryzmat tak ujętej normy, trzeba od razu zauważyć, że **jego adresatami są z jednej strony obywatele, z drugiej zaś – władza państwowa**. Pierwszemu z adresatów prawo uświadamia przede wszystkim, jakie zachowania są zakazane lub nakazane, dokonując stosownego ich opisu, a także określając konsekwencje niezastosowania się do zakazu (nakazu). Adresatowi drugiemu, czyli władzy państwowej, prawo nakazuje zastosowanie konsekwencji, jeśli zakaz lub nakaz adresowany do obywatela zostanie złamany. Z tej zatem perspektywy prawo karne jest to zespół norm określających jakie czyny są przestępstwami oraz jakie za te czyny grożą kary, a także nakładających obowiązek ich wymierzenia, jeśli przestępstwo zostało już popełnione.

2. Funkcje prawa karnego

- 4 Tradycyjnie przypisywane prawu karnemu funkcje zdają się przede wszystkim pochodną społecznych oczekiwań, jakie pod adresem tej gałęzi prawa są zazwyczaj kierowane. Rzecz jednak w tym, że oczekiwania te okazują się niekiedy nazbyt wygórowane, zwłaszcza jeśli towarzyszy im złudna, niestety, wiara w omnipotencję prawa karnego. Tymczasem jego wpływ na kształtowanie rzeczywistości – z czego zdawać należy sobie sprawę – jest z natury rzeczy ograniczony. Przejawem oczywistej naiwności byłoby wszak przekonanie, że wystarczy ustanowić zakaz zabijania, dokonywania rozbojów, gwałcenia czy też naruszania jakichkolwiek innych dóbr przedstawiających wartość społeczną, aby wszystkie tego rodzaju zachowania znikły z naszego życia jak za dotknięciem czarodziejskiej różdżki. Nie oznacza to jednak, że prawo karne jest całkowicie

bezsilne wobec zjawisk patologicznych i że z prawnokarnej reakcji na czyn zabroniony moglibyśmy całkowicie zrezygnować. Wśród funkcji, których realizacja w mniejszym lub większym stopniu dzięki normom prawa karnego jednak się udaje, wymienić przede wszystkim należy funkcję:

- 1) ochronną,
- 2) gwarancyjną,
- 3) kompensacyjną (restytucyjną).

Funkcja ochronna wymieniana jest zazwyczaj na pierwszym miejscu, gdyż ochrona dóbr przedstawiających wartość społeczną przed atakami prowadzącymi do ich naruszenia lub narażenia na niebezpieczeństwo jawi się jako najważniejsze zadanie prawa karnego. Racjonalny ustawodawca tworzy bowiem typy czynów przez prawo zabronionych nie po to, aby ograniczyć wolność jednostki będącej adresatem zawartych w nich zakazów i nakazów, lecz aby chronić dobra prawne przed zachowaniami, które mogłyby je naruszyć lub narazić na niebezpieczeństwo. Nie ma w systemie prawa karnego (a w każdym razie być nie powinno) takich norm sankcjonowanych, które – poprzez wyrażony w nich zakaz lub nakaz określonego zachowania (np. nie zabijaj, nie kradnij, udziel pomocy człowiekowi znajdującemu się w niebezpieczeństwie utraty życia) – nie chroniłyby żadnego dobra prawnego. Jeśli norma taka (np. na skutek błędu ustawodawcy) zostałaby ustanowiona, to w istocie byłaby zbędna, a co więcej – w sposób niczym nieuzasadniony ograniczałaby swobodę jednostki.

 Warto już w tym miejscu odnotować, że w nauce prawa karnego rozróżnia się **ogólny, rodzajowy oraz bezpośredni** (indywidualny) **przedmiot ochrony**.

Gdy mowa o ogólnym przedmiocie ochrony, mamy zazwyczaj na myśli wszelkie dobra i wartości, których ochroną zajmuje się prawo karne. Z pewnym uproszczeniem można by więc przyjąć, że pytanie o ogólny przedmiot ochrony jest w istocie pytaniem o podstawową funkcję prawa karnego. Wydaje się, że ów ogólny przedmiot nie stanowi jakiejś nowej jakości, lecz w zasadzie wyłania się z syntezy dóbr ujętych rodzajowo albo nawet w sposób zindywidualizowany. Nie ma wszak normy, której naruszenie godziłoby w jakiś przedmiot ogólny (np. stosunki społeczne), nie godząc przy tym w konkretne dobra i wartości objęte bezpośrednim przedmiotem ochrony. Doniosłą rolę odgrywa także rodzajowy przedmiot, stanowiąc swoiste kryterium porządkowania oraz grupowania norm sankcjonowanych. Przy wyodrębnianiu poszczególnych rozdziałów części szczególnej Kodeksu karnego ustawodawca kieruje się właśnie rodzajowo tożsamym dobrem, stanowiącym przedmiot ochrony wszystkich zawartych w danym rozdziale przepisów. Z kolei bezpośredni przedmiot ochrony mieści się zazwyczaj w ramach przedmiotu rodzajowego i stanowi jego swoistą konkretyzację. Chodzi także o to, że wieloaspektowość oraz intensywność prawnokarnej ochrony dobra musi być uzależniona od stwarzanego zagrożenia. Jest zaś oczywiste, że katalog zachowań powodujących zagrożenie bywa przez ustawodawcę mniej lub bardziej rozbudowywany, skoro to

samo dobro (np. wolność) może zostać zaatakowane w bardzo różny sposób (np. przez pozbawienie wolności oznaczającej swobodę ruchów i możliwość zmiany miejsca przebywania – art. 189 k.k., zagrożenie innej osobie popełnieniem przestępstwa na jej szkodę – art. 190 k.k., zmuszanie do określonego zachowania – art. 191 k.k.).

7 W literaturze zwraca się uwagę, że funkcja ochronna prawa karnego realizowana jest co najmniej na trzech płaszczyznach, a mianowicie: **represyjnej**, **prewencyjnej** oraz **zabezpieczającej** (K. Buchała, A. Zoll, *Polskie prawo*, Warszawa 1995, s. 11–13).

 Represja jest odpowiedzią na fakt popełnienia przestępstwa – stanowi odpłatę za wyrządzoną nim szkodę. Służy zatem – jako swoisty akt sprawiedliwości wyrównawczej – rozliczeniu sprawcy ze społeczeństwem oraz napiętnowaniu wyrządzonego przez niego zła.

 Prewencja, która w przeciwieństwie do represji nie ma na celu rozliczania przeszłości, lecz zwrócona jest ku przyszłości, wyraża się przede wszystkim w oddziaływaniu na sprawcę przestępstwa (**prewencja indywidualna**) mającym prowadzić – przy założeniu bardziej ambitnym – do ukształtowania odpowiedniej jego postawy wobec obowiązującego prawa oraz chronionych prawem dóbr i wartości albo też – przy założeniu nieco skromniejszym – do powstrzymania sprawcy od popełnienia przestępstwa, nawet gdyby głównym motywem miał być jedynie strach przed konsekwencjami. Obok prewencji szczególnej wymieniana jest także **prewencja ogólna (generalna)**, której zasięg oddziaływania – także w ramach funkcji ochronnej – jest już zupełnie inny. Służy ona bowiem kształtowaniu odpowiednich postaw społecznych (świadomości prawnej), powstrzymując m.in. przed popełnianiem przestępstw innych potencjalnych sprawców. Słusznie dostrzega się, że prawo karne jest tym skuteczniejsze, im powszechniejsza jest świadomość prawna społeczeństwa oraz im większe wsparcie znajdują jego normy w zakorzenionych w kulturze i religii społecznych normach postępowania (A. Marek, *Prawo karne*, 2005, s. 15). Dodać należy, że prawo karne chroni określone dobra poprzez oddziaływanie prewencyjne zarówno na etapie jego stanowienia (poszczególne normy informują bowiem adresatów, jakie czyny są zabronione oraz jakie grożą za nie kary), jak i na etapie stosowania, tzn. gdy do popełnienia przestępstwa już doszło, a jego sprawca został ukarany w sposób będący potwierdzeniem prawidłowego, zgodnego ze społecznymi oczekiwaniami, funkcjonowania systemu.

 Funkcja ochronna wyraża się również w – stanowiącym w istocie jeden z przejawów prewencji – **zabezpieczeniu społeczeństwa przed działaniami przestępców**, co do których prognoza jest ewidentnie negatywna, tzn. z góry można przewidzieć, że nie poprzestaną na przestępstwie już popełnionym, lecz także w przyszłości wchodzić będą w konflikt z prawem. Zabezpieczenie polega w takim przypadku na stosowaniu odpowiednio surowych (długoterminowych) kar pozbawienia wolności, które na czas ich trwania eliminują niebezpiecznego sprawcę ze społeczeństwa. Skrajnym przejawem

takiej eliminacji jest kara śmierci, która z polskiego ustawodawstwa karnego została usunięta.

! **Funkcja gwarancyjna** nie służy – jak w przypadku funkcji omówionej wyżej – ochronie dóbr naruszanych przestępstwem, lecz chroni ona dobra prawne osób, którym przestępstwo miałyby zostać przypisane. W pewnym więc sensie stanowi ona swoiste dopełnienie owej ochrony, lecz w tym przypadku przed działaniami wymiaru sprawiedliwości, stanowiącymi rezultat niewłaściwego interpretowania oraz stosowania tzw. norm sankcjonowanych i sankcjonujących. Trafnie zwraca się zatem uwagę na to, że funkcja ta wiąże się bardzo ściśle z określeniem relacji między władzą a jednostką. W demokratycznym państwie prawa jednostka korzysta bowiem z praw i wolności, które podlegać mogą ograniczeniom tylko ze względu na prawa i wolności innych osób, a także z uwagi na dobro wspólne, przy czym ograniczenia takie muszą być wyraźnie sformułowane w normie prawnej w postaci zakazu albo nakazu określonego zachowania (K. Buchała, A. Zoll, *Polskie prawo...*, s. 13–14). Funkcja gwarancyjna wyraża się zatem w wynikającej dla obywatela z norm prawa karnego pewności, że nie będzie on pociągnięty do odpowiedzialności karnej za zachowanie, które w czasie jego popełnienia nie było określone przez ustawodawcę jako zabronione pod groźbą kary. W przeciwnym razie nikt nie mógłby czuć się bezpieczny przed stanowiącymi przejawy nadużyć działaniami aparatu państwowego. Aby tę pewność zagwarantować, należało sięgnąć do tak podstawowych dla prawa karnego zasad, jak *nullum crimen sine lege, nulla poena sine lege czy lex retro non agit* (szerzej na ten temat s. 39 i n.). Dla obywatela – z punktu widzenia funkcji gwarancyjnej – istotne jest bowiem, aby przestępstwo i kara określone były w akcie prawnym o randze ustawy oraz aby prawo, mocą którego sytuacja adresata ulec może pogorszeniu, nie działało wstecz. Zasadom tym, ze względu na ich doniosłość, nadano rangę norm konstytucyjnych. 8

Łatwo dostrzec, że wobec gwarancyjnej funkcji prawa karnego zasady te pełnią rolę w pewnym sensie służebną. Ich naruszenie jest bowiem równoznaczne z pogwałceniem gwarancji, jakich od prawa karnego każdy adresat zawartych w nim norm będzie oczekiwać.

! **Funkcja kompensacyjna (restytucyjna)** nabrała znaczenia po wejściu w życie Kodeksu karnego z 1997 r., którego istotnym rysem charakterystycznym jest wzmocnienie roli i pozycji pokrzywdzonego. Rzecz bowiem w tym, że w obowiązującym od ponad dwudziestu lat nowym prawie karnym przestępstwo przestało być postrzegane przede wszystkim jako konflikt między jego sprawcą a społeczeństwem (państwem), a dostrzeżono w nim także konflikt między sprawcą a ofiarą, czyli osobą pokrzywdzoną w wyniku jego popełnienia. Dodać należy, że sprzyjają temu nie tylko regulacje przewidziane w prawie karnym materialnym, ale także pewne rozwiązania procesowe (np. instytucja mediacji lub ugoda, w wyniku której oskarżony dobrowolnie poddaje się odpowiedzialności). W Kodeksie karnym szczególne znaczenie ma w tym 9

W podręczniku szczegółowo omówiono naukę o przestępstwie, naukę o karze, środkach karnych i zasadach ich wymiaru. Przedstawiono także konkretne typy przestępstw, m.in. przestępstwa przeciwko życiu i zdrowiu, bezpieczeństwu powszechnemu, wolności, wymiarowi sprawiedliwości, obrotowi gospodarczemu oraz obrotowi pieniędzmi i papierami wartościowymi.

W ósmym wydaniu publikacji uwzględniono m.in. zmiany wynikające z tzw. tarcz antykryzysowych, które dotyczą m.in.:

- wprowadzenia nowego rodzaju kradzieży – kradzieży szczególnie zuchwałej,
- przestępstwa prowadzenia pojazdu po cofnięciu uprawnień,
- nowego modelu wymierzania kary łącznej,
- kary orzekanej za przestępstwo będące czynem ciągłym,
- nowej granicy stawek dziennych grzywny,
- rozszerzenia zakresu stosowania kary ograniczenia wolności.

Przedstawiono ponadto szeroki wybór orzecznictwa Sądu Najwyższego i sądów apelacyjnych, stosownie do obecnych trendów orzeczniczych i wątpliwości podnoszonych w doktrynie. W niektórych przypadkach rozszerzono argumentację przemawiającą za poszczególnym podglądami.

Opracowanie jest przeznaczone dla studentów prawa i administracji, aplikantów sądowych, prokuratorskich i adwokackich, a także dla praktyków.

Marek Bojarski – profesor zwyczajny Uniwersytetu Wrocławskiego, były dziekan Wydziału Prawa i Administracji UWr i były rektor UWr; uhonorowany sześcioma tytułami doktora honoris causa i trzema tytułami honorowego profesora, w większości zagranicznych ośrodków akademickich; autor ponad 270 publikacji, m.in. z zakresu prawa karnego materialnego i prawa o wykroczeniach.

Jacek Giezek – profesor doktor habilitowany nauk prawnych; kierownik Katedry Prawa Karnego Materialnego na Wydziale Prawa, Administracji i Ekonomii Uniwersytetu Wrocławskiego; adwokat, członek Naczelnej Rady Adwokackiej; autor około 200 publikacji z zakresu prawa karnego materialnego i prawa karnego gospodarczego.

Zofia Sienkiewicz – emerytowany profesor Uniwersytetu Wrocławskiego oraz Uniwersytetu SWPS we Wrocławiu; autorka kilkudziesięciu publikacji z zakresu prawa karnego materialnego, prawa o wykroczeniach, polityki kryminalnej oraz prawa nieletnich.

LEXOTEKA
więcej niż podręcznik

Poszukaj pozostałych podręczników
dostępnych online

www.lexoteka.pl

9788382236736 W08P01

ISBN 978-83-8223-673-6

9 788382 236736

ZAMÓWIENIA:

INFOLINIA 801 04 45 45

ZAMOWIENIA@WOLTERSKLUWER.PL

WWW.PROFINFO.PL

CENA 79 ZŁ (W TYM 5% VAT)